Aproksymacja średniokwadratowa wielomianami algebraicznymi

Krystian Madej, 09.04.2024

1. Treść zadania

Dla funkcji $e^{-k\cdot sin(mx)}$, k=m=3, na przedziale $[a=-2\pi;b=\pi]$ wyznaczyć jej wartości w n dyskretnych punktach. Następnie w oparciu o te punkty wyznaczyć przybliżenie funkcji wykorzystując aproksymację średniokwadratową wielomianami algebraicznymi

Wykonać eksperymenty numeryczne dla różnej liczby punktów dyskretyzacji oraz układów funkcji bazowych zawierających różną liczbę funkcji. Oszacować błędy przybliżenia. Graficznie zilustrować interesujące przypadki.

2. Środowisko obliczeń

Obliczenia zostały wykonane przy pomocy języka **C++20** na systemie **Windows 11**, kompilacja 22631.3447, procesorze **64-bitowym** Intel Core i5-11400H 2.70GHz, kod kompilowany kompilatorem **MSVC** (wersja 19.39).

3. Użyte biblioteki i programy pomocnicze

Do utworzenia map cieplnych wykorzystano program GnuPlot.

Do instalacji bibliotek C++ użyto programu conan, wersja 2.1.

Najważniejsze użyte biblioteki:

- <format> latwe formatowanie
- <numbers> stałe matematyczne
- CvPlot tworzenie wykresów
- <future> obiekty std::future oraz std::async
- <ranges> operacje na obiektach iterowalnych

4. Sposób obliczeń

4.1.1 Wielomian uogólniony

Mając dane:

- n+1 węzłów: $(x_i, y_i = F(x_i))$, i = 0,1,...,n
- układ m+1 funkcji bazowych: $\phi_i(x)$, j=0,1,...m

Szukamy wielomianu uogólnionego:

$$f(x) = \sum_{j=0}^{m} a_j \, \phi_j(x)$$

czyli szukamy $\{a_i\}_{i=0}^m$, dla których:

$$\min ||F(x) - f(x)|| = \min \sum_{i=0}^{n} w(x_i) \left[F(x_i) - \sum_{j=0}^{m} a_j \, \phi_j(x_i) \right]^2$$

gdzie:

$$\left[F(x_i) - \sum_{j=0}^m a_j \phi_j(x_i)\right]^2$$
 - odchylenie

$$w(x_i)$$
 - waga danego węzła, $w(x) \ge 0$

zwykle
$$w(x_i) \approx \frac{1}{[\text{błąd } F(x_i)]^2}$$
 lub $w(x) = 1$

$$\sum_{i=0}^{n} w(x_i) \left[F(x_i) - \sum_{j=0}^{m} a_j \, \phi_j(x_i) \right]^2 = H(a_0, a_1, \dots, a_m)$$

4.1.2 Współczynniki $\{a_i\}$

Współczynniki $\{a_j\}$ znajdujemy z warunku:

$$\frac{\partial H}{\partial a_k} = 0, \quad k = 0, 1, \dots, m$$

$$\frac{\partial H}{\partial a_k} = -2\sum_{i=0}^n w(x_i) \left[F(x_i) - \sum_{j=0}^m a_j \, \phi_j(x_i) \right] \phi_k(x_i) = 0; \quad k = 0, 1, \dots, m$$

co daje układ m+1 równań liniowych z m+1 niewiadomymi, układ ten jest zwany układem normalnym.

4.1.3 Aproksymacja wielomianowa

Dane:

funkcje bazowe $\rightarrow$ ciąg jednomianów $\phi_j(x)=x^j$, j=0,1,...,m

funkcja aproksymująca: $f(x) = \sum_{j=0}^{m} a_j \, \phi_j(x) = \sum_{j=0}^{m} a_j \, x^j$

F(x) - zadana na zbiorze dyskretnym $\{x_i\}$, i=0,1,...,n

Wtedy otrzymujemy:

$$\frac{\partial H}{\partial a_k} = \sum_{i=0}^n w(x_i) \left[F(x_i) - \sum_{j=0}^m a_j \, \phi_j(x_i) \right] x_i^k = 0; \quad k = 0, 1, \dots, m$$

$$\sum_{i=0}^n \left(w(x_i) x_i^k \sum_{j=0}^m a_j \, x_i^j \right) = \sum_{i=0}^n w(x_i) F(x_i) x_i^k; \quad k = 0, 1, \dots, m$$

$$\sum_{i=0}^m \left(\sum_{j=0}^n w(x_i) x_i^{j+k} \right) a_j = \sum_{i=0}^n w(x_i) F(x_i) x_i^k$$

gdzie:

$$\sum_{i=0}^{n} w(x_i) x_i^{j+k} = g_{j,k}$$

$$\sum_{i=0}^{n} w(x_i) F(x_i) x_i^k = b_k$$

W postaci macierzowej:

$$\begin{bmatrix} \Sigma w_i & \Sigma w_i x_i & \Sigma w_i x_i^2 & \dots & \Sigma w_i x_i^m \\ \Sigma w_i x_i & \Sigma w_i x_i^2 & \Sigma w_i x_i^3 & \dots & \Sigma w_i x_i^{m+1} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ \Sigma w_i x_i^m & \Sigma w_i x_i^{m+1} & \Sigma w_i x_i^{m+2} & \dots & \Sigma w_i x_i^{2m} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a_0 \\ a_1 \\ \dots \\ a_m \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \Sigma w_i F_i \\ \Sigma w_i F_i x_i \\ \dots \\ \Sigma w_i F_i x_i^M \end{bmatrix}$$

Jeżeli $x_0,x_1,\dots,x_n$ są różne i $m\leq n$ to $\det G\neq 0\longrightarrow \mathsf{uk}$ ład ma jedno rozwiązanie.

4.2 Ocena dokładności

Dokładność interpolacji można ocenić porównując następujące wartości:

• Błąd bezwględny |F(x) - f(x)|

- Błąd maksymalny $max_i\{|F(x_i) f(x_i)|\}$
- Suma kwadratów

$$\sum_{i=0}^{n} \left(F(x_i) - f(x_i) \right)^2$$

5.1. Implementacja obliczeń

Wszystkie obliczenia były wykonywane przy użyciu 64-bitowego typu zmiennoprzecinkowego **double** (w kodzie zaliasowany jako **flt**)

W celu wygenerowania węzłów użyto funkcji generującej, zaimplementowanej w poprzednim ćwiczeniu:

nodes::uniform (węzły równoodległe), korzystającą ze wzoru

$$x_i = a + \frac{b - a}{n - 1}i$$

Następnie zaimplementowano funkcje approx::_least_square(), przyjmującą tablicę wartości $F(x_i)$, tablicę z węzłami x_i , wartość m oraz tablicę wag $w(x_i)$, a zwracającą obiekt wywoływalny, odpowiadający funkcji aproksymującej.

Istnieje też funkcja approx::least_square(), przyjmująca funkcję F(x), funkcję generującą węzły, liczbę węzłów, wartość m, tablicę wag $w(x_i)$, oraz przediał aproksymacji. Generuje dane i przekazuje je do approx::_least_square(), zwracając jej rezultat.

Układy równań rozwiązuje funkcja matrix::solve(), przyjmująca macierz układu równań i prawy wektor, zwracająca krotkę zawierającą wektor wyliczonych wartości, przekształconą macierz i przekształcony prawy wektor. Korzysta ona z funkcji pomocniczych matrix::gauss_elim() i matrix::back_subst().

matrix::gauss_elim() przyjmuje to samo co matrix::solve(), a zwraca krotkę z przekształconą macierzą i wektorem prawym. Wykonuje ona eliminację gaussa, zoptymalizowaną partial pivotingiem w celu zwiększenia stabilności numerycznej.

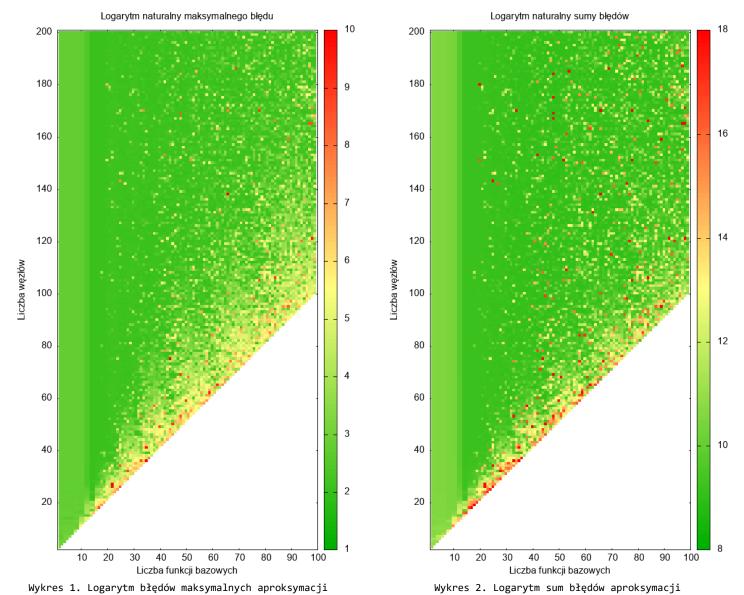
Funkcja matrix::back_subst() przyjmuje i zwraca to samo co matrix::solve(). Wykonuje operację podstawienia wstecznego, sprowadzając macierz wejściową do postaci jednostkowej. Wszystkie operacje wykonywane na macierzy przez funkcje pomocnicze wykonują się też na prawym wektorze. Użyto też funkcje obliczające błędy interpolacji, zaimplementowane w poprzednim ćwiczeniu:

- error::abs przyjmująca funkcję interpolowaną, wielomian interpolujący i tablicę węzłów, zwracająca tablicę błędów bezwzględnych
- error::max w 2 wersjach: pierwsza, przyjmująca funkcję interpolowaną, wielomian interpolujący i tablicę węzłów i obliczająca wcześniej błąd bezwzględny, i druga, przyjmująca tablicę błędów bezwzględnych, obie zwracają wartość maksymalną z tablicy błędów bezwzględnych
- error::sum_squared w 2 wersjach: pierwsza, przyjmująca funkcję interpolowaną, wielomian interpolujący i tablicę węzłów i obliczająca wcześniej błąd bezwzględny, i druga, przyjmująca tablicę błędów bezwzględnych, obie zwracają sumę kwadratów błędów bezwzględnych

W funkcji main prowadzone są obliczenia dla kolejnych ilości węzłów. Wartości funkcji interpolowanej, jak i interpolacji są zapisywane w plikach approximation results/result <m> <ilość węzłów>.txt Wartości błędów bezwzględnych w plikach approximation results/error <m> <ilość węzłów>.txt Wartości maksymalne błędów bezwzględnych w pliku approximation_results/__ls_max_abs.txt Sumy kwadratów błędów bezwzględnych w pliku approximation_results/__ls_sum_squared.txt Logarytm naturalny wartości maksymalnych błędów bezwzględnych w pliku approximation_results/__ls_max_abs.txt Logarytm sum kwadratów błędów bezwzględnych w pliku approximation results/ ls sum squared.txt W folderze approximation_images/ są zapisywane wykresy funkcji interpolowanej, interpolacji i wartości błędów. Ze względu na dużą liczbę kombinacji n i m, domyślnie wyłączono zapisywanie wyników i wykresów dla indywidualnych aproksymacji. W funkcji main() istnieje zbiór save whitelist, zawierający pary $\{m, n\}$. Program zapisze indywidualne wyniki tylko tych aproksymacji, które znajdują się w tym zbiorze.

6. Wyniki obliczeń

Wykonano obliczenia błędów dla liczby funkcji bazowych $m=2,\dots,n-1$ (ograniczone do 99), (wielomianów stopnia m+1) i dla liczby węzłów $n=3,\dots,200$. Poniżej znajdują się mapy cieplne, przedstawiające błędy maksymalne oraz sumy błędów.

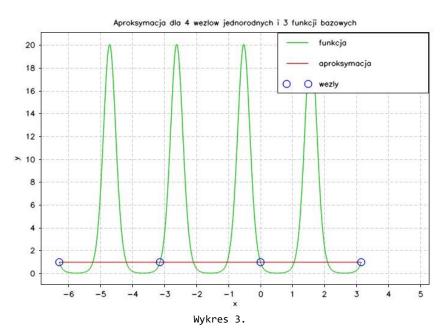

Jak widać na mapach cieplnych, największe błędy powstają gdy n i m są sobie bliskie. Wtedy też występuje największe zagęszczenie błędów o większej wartościach. Do około 15 funkcji bazowych widać obszaj w którym niezależnie od liczby węzłów, wartości błędów mają podobne, niższe wartości. Jest to prawdą także gdy n i m są sobie bliskie. Następnie dla większej ilości funkcji bazowych widać spadek w wartościach błędów. Jednocześnie zaczynają się pojawiać, na pierwszy rzut oka losowe miejsca, gdzie wartości błędów nagle wzrastają, by potem znowu opaść. W miarę zbliżania się do siebie n i m, częstotliwośc takich przypadków rośnie.

6.1 Porównanie wielomianów o tej samej ilości funkcji bazowych $m\,.$

6.1.1
$$m = 3$$

6.1.1.1 n = 4

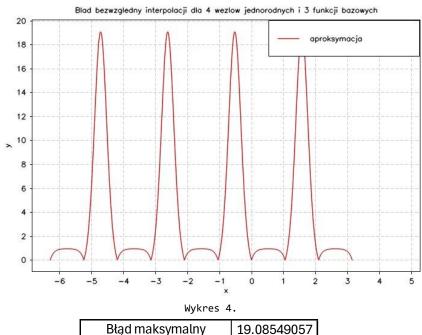
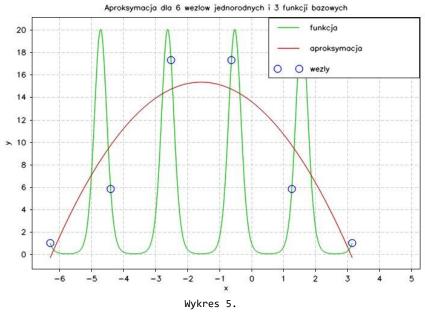

Tabela 1. Wartości błędów dla m = 3 i n = 4.

Suma kwadratów błędów | 49053.6982

Dla n=4 aproksymacja przyjęła postać prostej linii. Osiąga w węzłach równe wartości.

6.1.1.2 n = 6

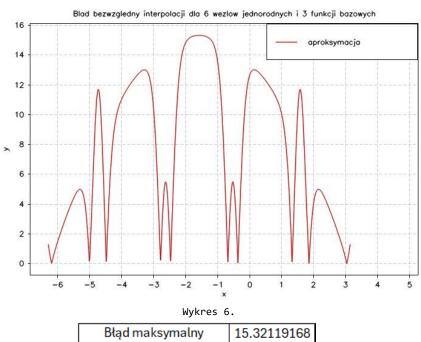
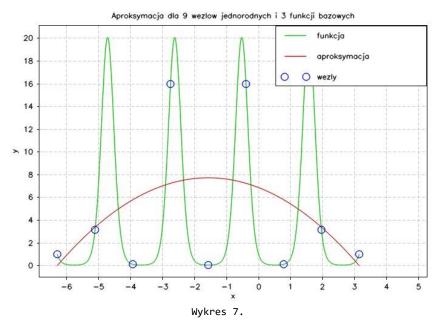

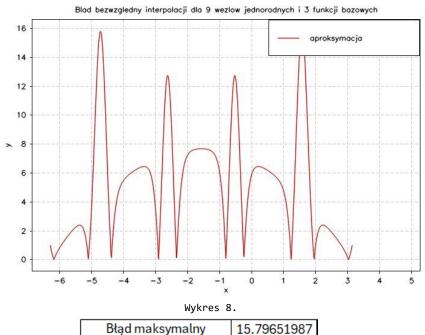
Tabela 2. Wartości błędów dla m = 3 i n = 6.

Suma kwadratów błędów 80155.86914

Dla n=6 aproksymacja wybrzuszyła się do góry. Błąd maksymalny zmniejszył się, jednak suma zwiększyła się prawie dwukrotnie.

6.1.1.3 n = 9

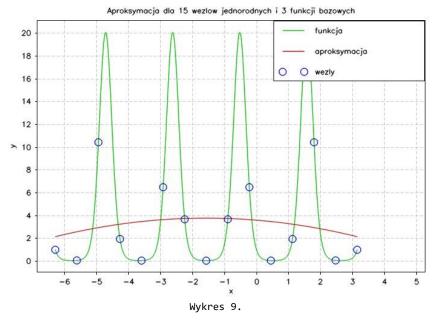

Suma kwadratów błędów | 38881.13246 | Tabela 3. Wartości błędów dla m = 3 i n = 9.

Dla n=9 aproksymacja nieco się wypłaszczyła. Błąd maksymalny lekko zwiększył się, jednak suma zminiejszyła się ponad dwukrotnie.

6.1.1.4 n = 15

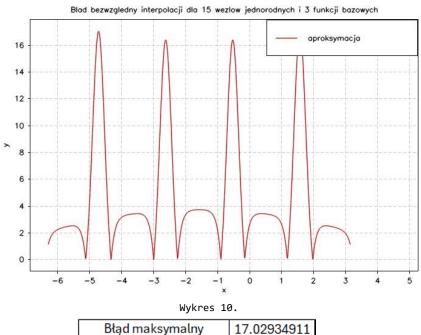

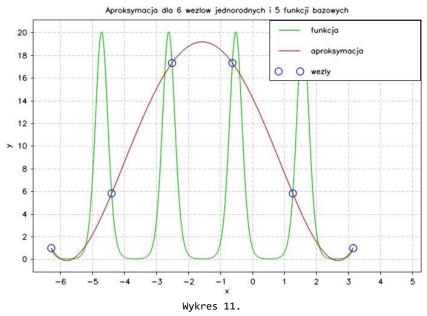
Tabela 4. Wartości błędów dla m = 3 i n = 15.

Suma kwadratów błędów | 38731.88079

Dla n=15 aproksymacja wypłaszczyła się jeszcze bardziej. Błąd maksymalny zwiększył się, a suma się lekko zminiejszyła ponad dwukrotnie.

6.1.2 m = 5

6.1.2.1 n = 6

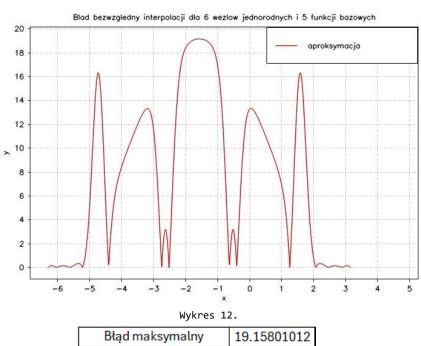
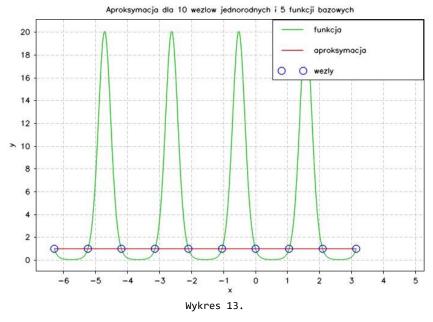

Tabela 5. Wartości błędów dla m = 5 i n = 6.

Suma kwadratów błędów 98225.00605

Funkcja przyjęła kształt podobny do rozkładu standardowego. Przybliżenie jest dość dobre na krańcach przedziału aproksymacji.

6.1.2.2 n = 10

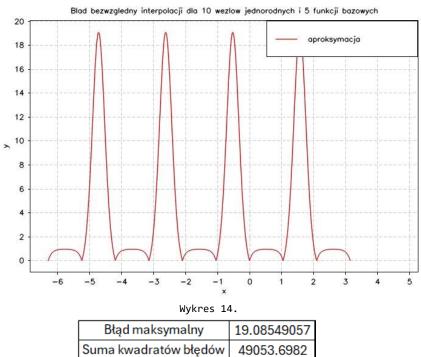
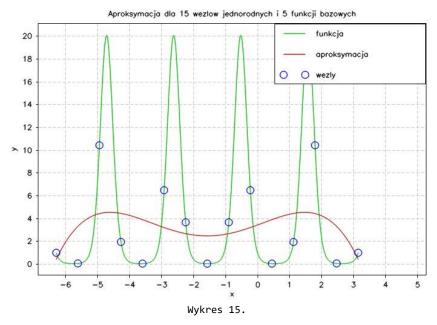
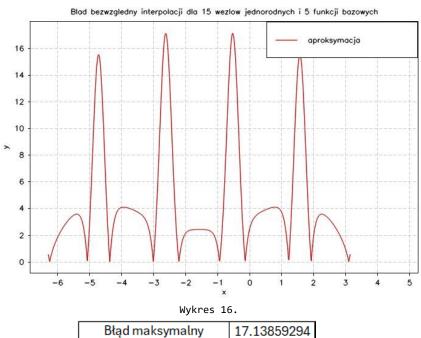

Tabela 6. Wartości błędów dla m = 5 i n = 10.

Dla n=10 funkcja przyjęła kształt prostej linii. Wartości błędów są identyczne do tych w tabeli 1.

6.1.2.3 n = 15

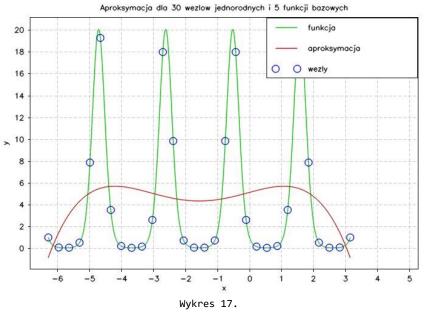

Suma kwadratów błędów | 37523.91682 | Tabela 7. Wartości błędów dla m = 5 i n = 15.

Dla n=15 funkcja nieco się wygięła. Wartości błędów zmniejszyły się.

6.1.2.4 n = 30

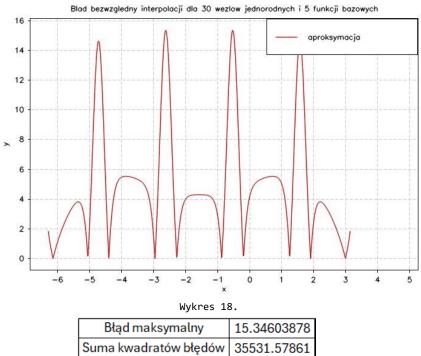
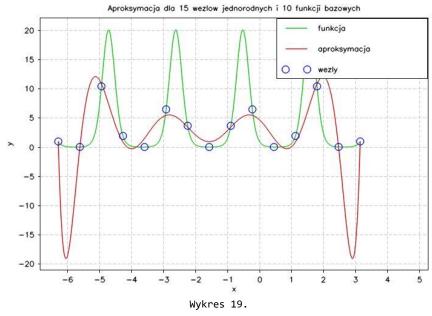

Tabela 8. Wartości błędów dla m = 5 i n = 30.

Dla n=30 funkcja nieco się podniosła. Wartości błędów ponownie się zmniejszyły.

6.1.3 m = 10

6.1.3.1 n = 15

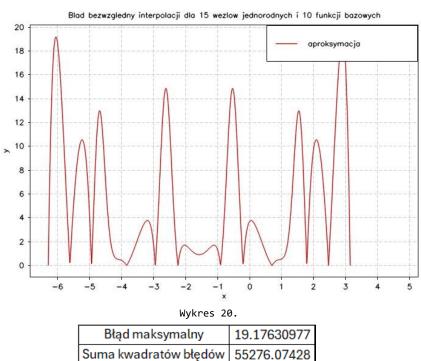
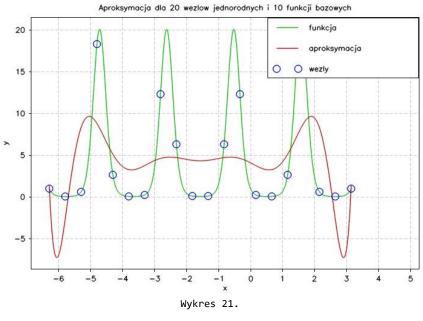

Tabela 9. Wartości błędów dla m = 10 i n = 15.

Dla m=10 i n=15 funkcja przyjęła kształt bardziej zbliżony do pierwotnego niż poprzednie aproksymacje. Na krańcach przedziału widoczny niewielki efekt Runge'go.

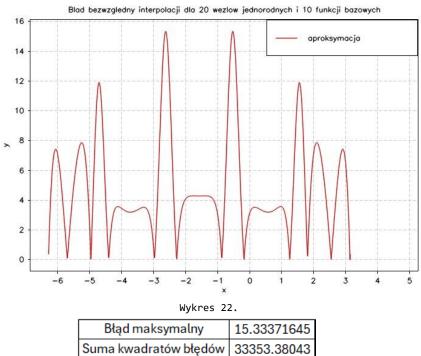
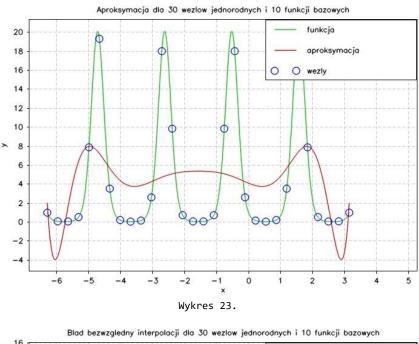

Tabela 10. Wartości błędów dla m = 10 i n = 20.

Dla n=20 efekt Runge'go zmniejszył się. Podobnie zmniejszył się błąd maksymalny i suma kwadratów błędów. Widać lekkie wypłaszczenie aproksymacji w okolicach środka przedziału.

6.1.3.3 n = 30

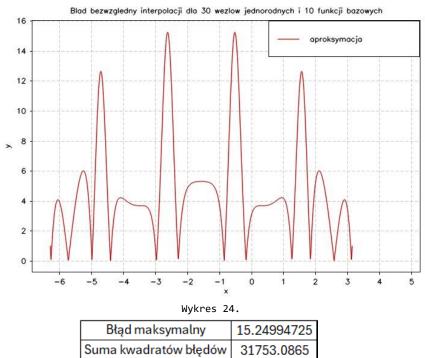
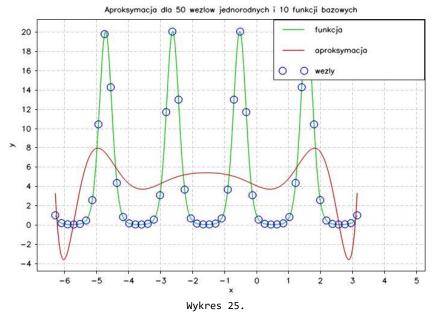

Tabela 11. Wartości błędów dla m = 10 i n = 30.

Dla n=30 efekt Runge'go dalej zmniejsza się. Podobnie widać lekkie zmniejszenie błędu maksymalny i sumy kwadratów błędów.

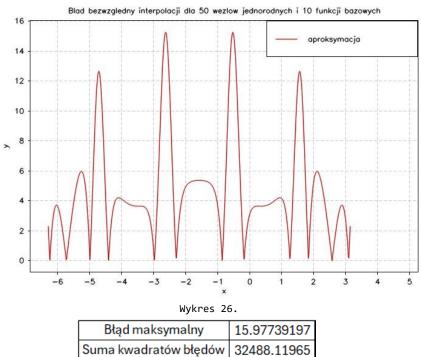
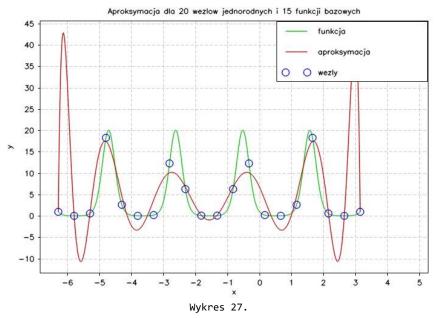

Tabela 12. Wartości błędów dla m = 10 i n = 50.

Zwiększając n do 50 nie widać znaczącej zmiany w wykresie aproksymacji. Jedynie można zauważyć niewielkie zmiany na krańcach przedziału. Podobnie wartości błędów są bliskie poprzednim.

6.1.4 m = 15

6.1.4.1 n = 20

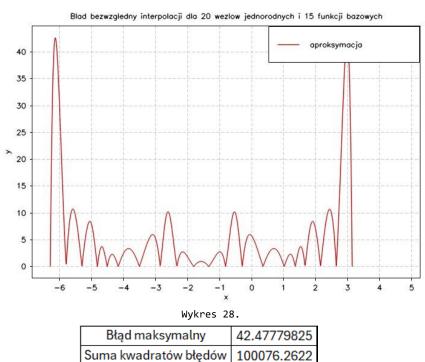
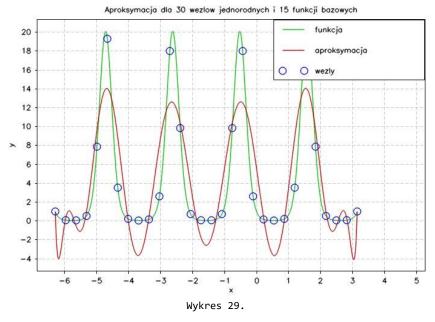

Tabela 13. Wartości błędów dla m = 15 i n = 20.

Dla m=15 i n=20 funkcja ponownie przyjęła kształt zbliżony do pierwotnego. Na krańcach przedziału ponownie widać , tym razem większy, efekt Runge'go.

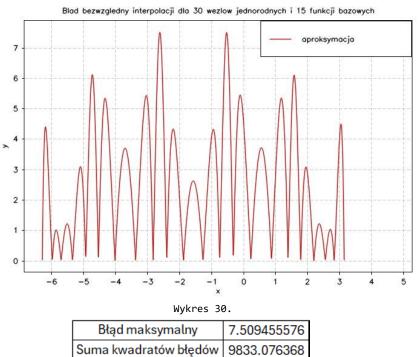
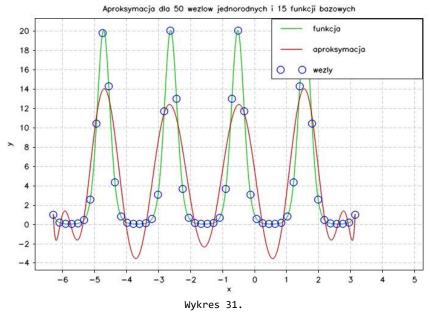

Tabela 14. Wartości błędów dla m = 15 i n = 30.

Dla n=30 efekt Runge'go istotnie się zmniejszył. Podobnie widać zmiany w błędzie maksymalnym i sumie kwadratów błędów. Aproksymacja jest bardzo podobna do funkcji pierwotnej.

6.1.4.3 n = 50

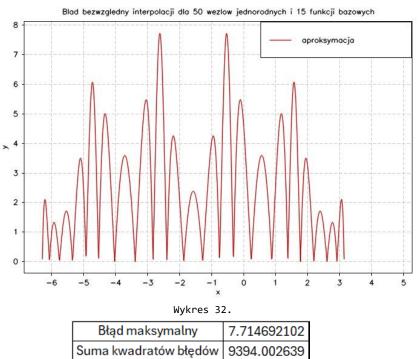
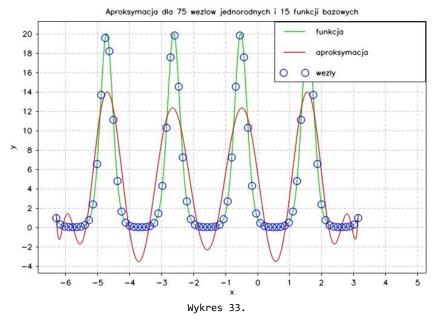

Tabela 15. Wartości błędów dla m = 15 i n = 50.

Dla n=50 nie widać efektu Runge'go. Błąd maksymalny lekko się zwiększył, a suma kwadratów zmniejszyła się.

6.1.4.4 n = 75

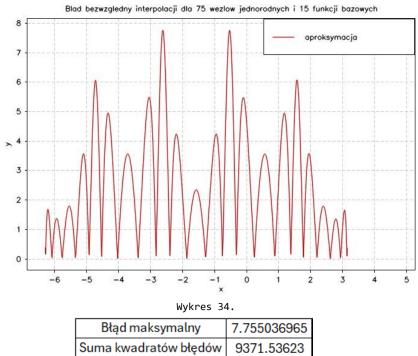
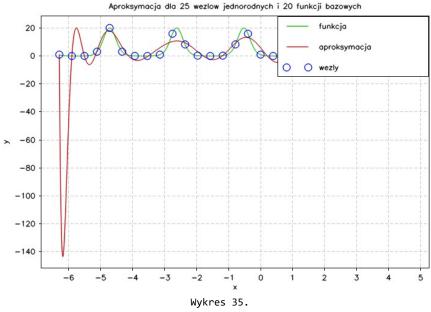

Tabela 16. Wartości błędów dla m = 15 i n = 75.

Dla n=75 nie widać znaczącej różnicy od n=50. Jedyne co widać to niewielkie zmiany na krańcach przedziału.

6.1.5 m = 20

6.1.5.1 n = 25

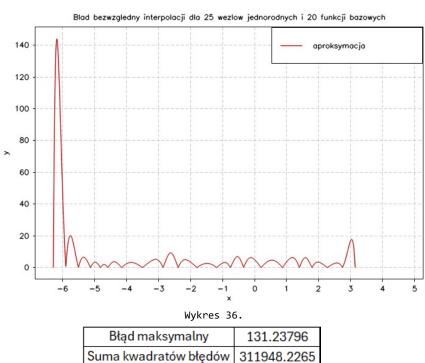
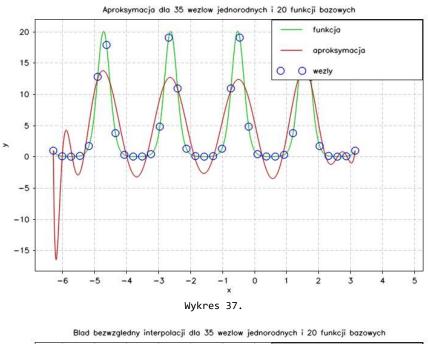

Tabela 17. Wartości błędów dla m = 20 i n = 25.

Dla $m=20\,$ i $n=25\,$ funkcja ma spory efekt Runge'go na początku przedziału aproksymacji.

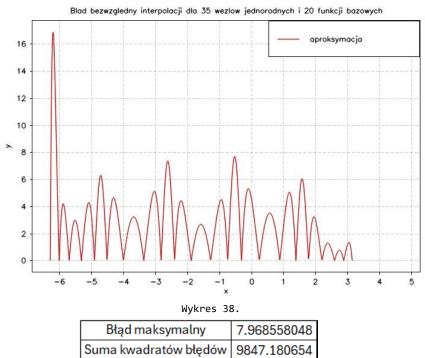
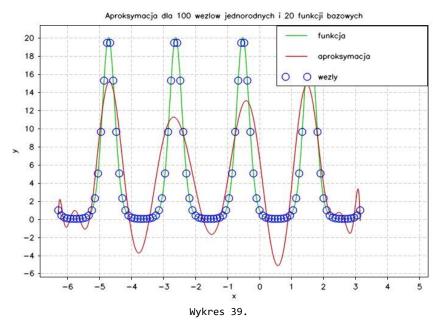

Tabela 18. Wartości błędów dla m = 20 i n = 35.

Dla n=35 efekt Runge'go istotnie się zmniejszył. Podobnie widać zmiany w błędzie maksymalnym i sumie kwadratów błędów. Aproksymacja jest w miarę podobna do funkcji pierwotnej.

6.1.5.3 n = 100

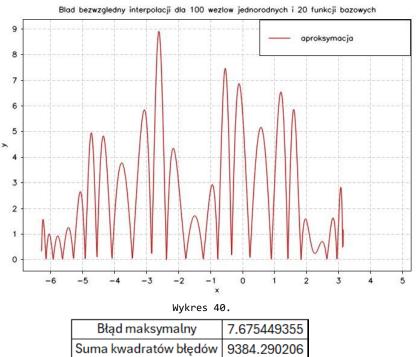

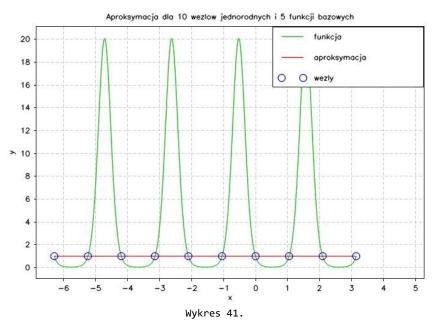
Tabela 19. Wartości błędów dla m = 20 i n = 100.

Dla n=100 nie widać efektu Runge'go. Błąd maksymalny i suma kwadratów błędów lekko się zmniejszyły.

6.2 Porównanie wielomianów o tej samej ilości funkcji bazowych $n\,.$

6.2.1
$$n = 10$$

6.2.1.1 m = 5

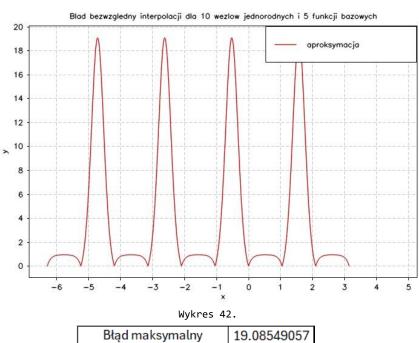
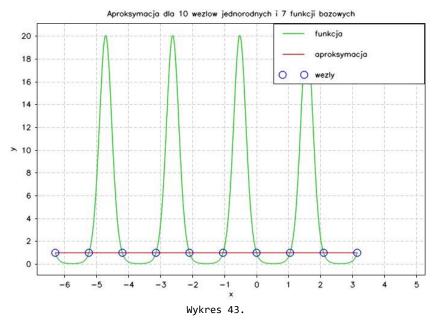

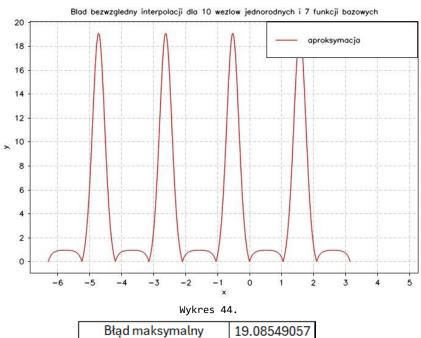
Tabela 20. Wartości błędów dla m = 5 i n = 10.

Suma kwadratów błędów 49053.6982

Dla m=5 aproksymacja przyjęła postać prostej linii. Osiąga w węzłach równe wartości.

6.2.1.2 m = 7

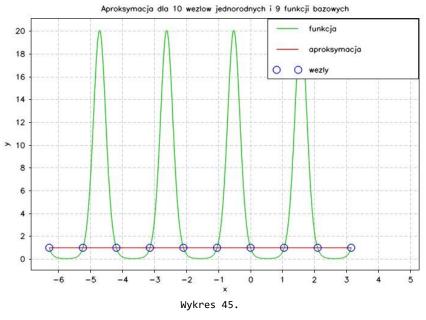

Suma kwadratów błędów | 49053.6982 | Tabela 21. Wartości błędów dla m = 7 i n = 10.

Dla m=7 aproksymacja nie zmieniła postaci. W dalszym ciągu jest prostą linią.

6.2.1.3 m = 9

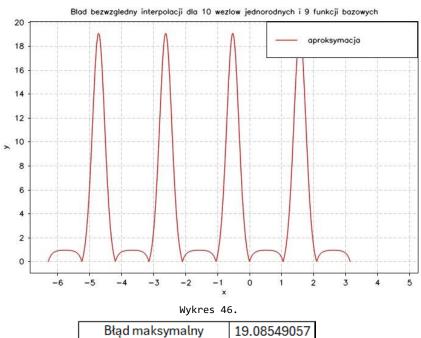

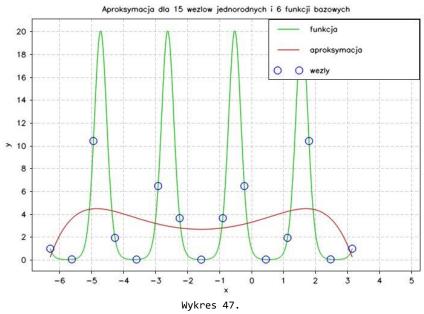
Tabela 22. Wartości błędów dla m = 9 i n = 10.

Suma kwadratów błędów 49053.6982

Dla m=9 aproksymacja nie zmieniła postaci. W dalszym ciągu jest prostą linią.

6.2.2 n = 15

6.2.2.1 m = 6

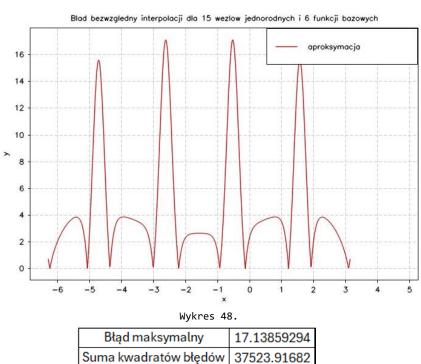
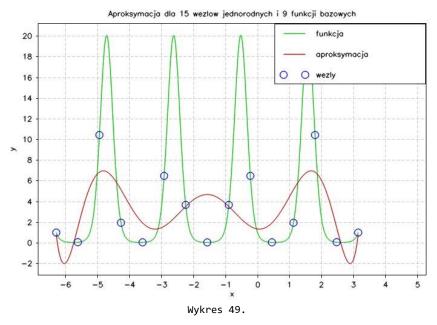

Tabela 23. Wartości błędów dla m = 6 i n = 15.

Dla $n=15\,\,\mathrm{i}\,\,\mathrm{m}=6\,\,\mathrm{aproksymacja}$ jest lekko wygięta, lecz nie przypomina funkcji pierwotnej.

6.2.2.2 m = 9

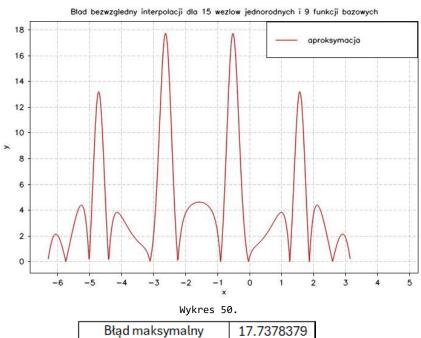
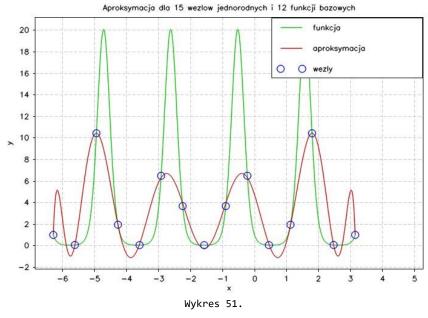

Tabela 24. Wartości błędów dla m = 9 i n = 15.

Suma kwadratów błędów 34290.93279

Dla m=9 aproksymacja lepiej przypomina funkcję pierwotną.

6.2.2.3 m = 12

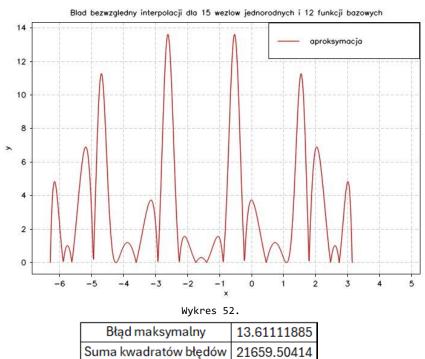
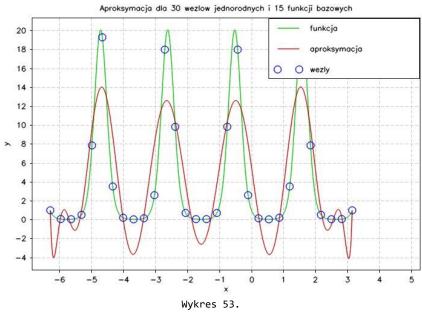

Tabela 25. Wartości błędów dla m = 12 i n = 15.

Dla m=12 aproksymacja lepiej przypomina funkcję pierwotną. Przybliżenie jest lepsze od poprzedniego.

6.2.3 n = 30

6.2.3.1 m = 15

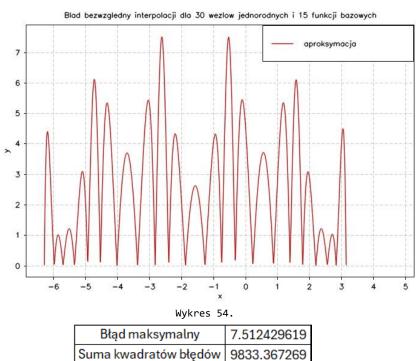
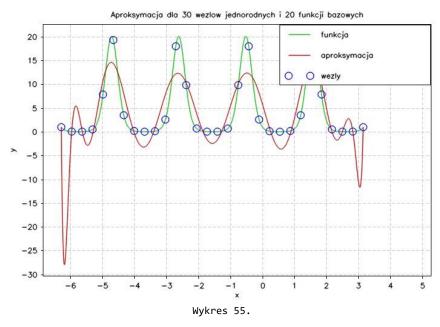
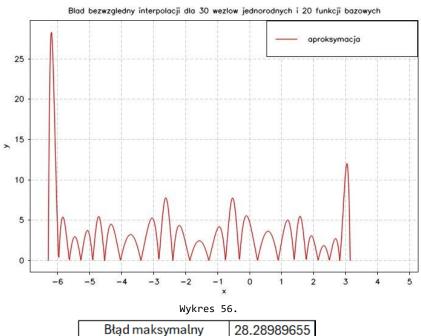

Tabela 26. Wartości błędów dla m = 15 i n = 30.

Dla m=15 aproksymacja całkiem dobrze przybliża funkcję pierwotną.

6.2.3.2 m = 20

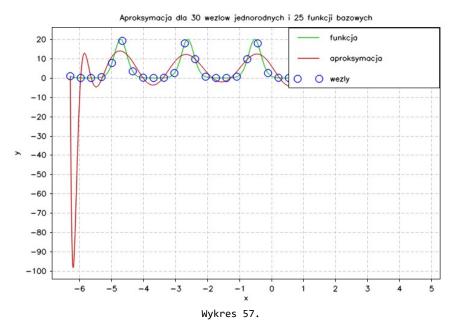

Suma kwadratów błędów 24119.42204

Tabela 27. Wartości błędów dla m = 20 i n = 30.

Dla m=20 widać efekt Runge'go na obu krańcach przedziału, przy czym na początku przedziału jest większy.

6.2.3.3 m = 25

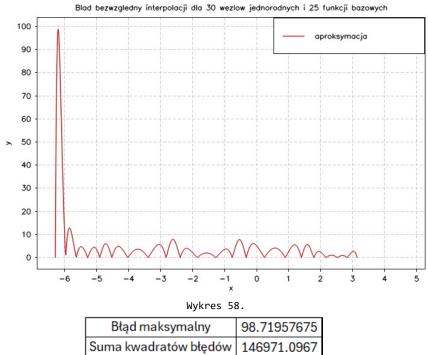

Tabela 28. Wartości błędów dla m = 25 i n = 30.

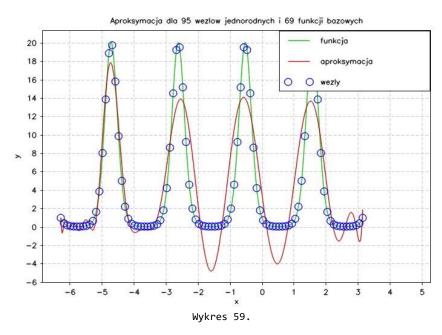
Dla m=25 widać spory efekt Runge'go na początku przedziału aproksymacji.

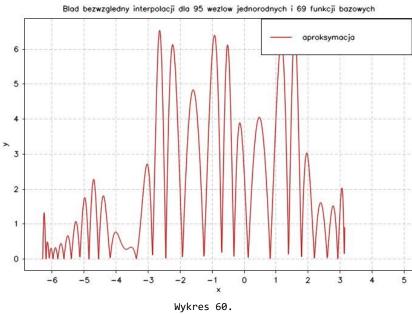
6.3 Najlepiej przybliżający wielomian

Aby znaleźć najlepiej przybliżający wielomian należy znaleźć wielomian, który ma najmniejszy błąd maksymalny oraz który ma najmniejszą sumę kwadratów błędów.

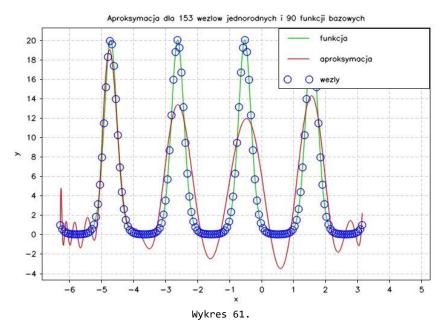
W tym celu obliczono te wartości dla m=2,...,99 i n=3,...,200.

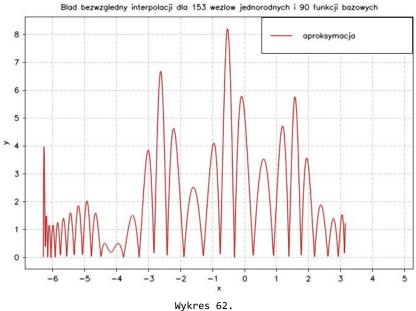
Najmniejszy błąd maksymalny osiągnęła aproksymacja dla m=69 i $n=95 \ (6.535190296)$.

Natomiast najmniejszą sumę kwadratów błędów osiągnęła aproksymacja dla m=90 i n=153 (6994.894863).

6.4 Limit obliczeń

Ekperyment wykazał, że dla $m \ge 194$ aproksymacja nie jest możliwa. Próba uzyskania wielomianu kończy się uzyskaniem wartości NaN.

7. Wnioski

Zwiększanie liczby węzłów prawie zawsze zwiększa dokładność aproksymacji.

W miarę zwiększania liczby funkcji bazowych, coraz łatwiej jest uzyskać gorszą aproksymację, niezależnie od liczby węzłów.

Nie opłaca się zwiększać stopnia wielomianu w nieskończonośc, przy $m \geq 194$ jakiekolwiek obliczenia dają wynik Not-a-Number.